2. Багатогранність таланту поетів Тепличчини……...10
3. Використання нестандартних уроків на уроках літератури рідного краю……12
4. Урок-подорож №3. Дітям війни присвячується. «Ішов крутою борозною хлібороба»……13
5. Висновки……28
6. Література……...29

Вступ

Останнім часом педагогічна наука і практика чимало уваги приділяє урокам нестандартним, тобто таким, які не вкладаються в рамки виробленого і оформленого дидактикою, на яких учитель не дотримується чітких етапів навчального процесу, методів, традиційних прийомів роботи. Це стосується і рідної мови і літератури.

Динаміка змін, що відбуваються в сучасному житті, потребує змін у підходах до оцінювання навчальних досягнень учнів. Визначення їхнього рівня є особливо важливим з огляду на те, що навчальна діяльність у кінцевому підсумку повинна не просто дати людині суму знань, а сформувати комплекс компетенцій.

Література рідного краю - один з розділів навчальної програми, що вивчається на уроках української літератури. Об'єктом її вивчення є художні твори письменників певного регіону, які й становлять зміст курсу літератури рідного краю з урахуванням специфіки предмета української літератури як виду мистецтва. Мета курсу – прилучити учнів до кращих надбань літератури рідного краю в контексті української класичної і сучасної, а також європейської літератури; пробудити патріотичні почуття, плекати вільну, розкріпачену особистість, яка вміє самовиражатися, шанує історичне минуле та сучасне регіону.

Нині в часи становлення України як незалежної держави національне виховання повинно займати провідне місце в усьому навчально-виховному процесі.

Відомо, що патріотизм починається з любові до своєї оселі, з колискової, яку співала мати, з рідної мови і пісні. Саме ці фактори формують поняття "малої батьківщини". Пізніше приходить усвідомлення себе сином великої Батьківщини - України - гордість за її славне минуле і розуміння того, що треба працювати для її майбутнього. Без першого не буде другого. Розуміючи це, я, у процесі викладання української мови й літератури, намагаюся використати всі можливості, щоб ознайомити своїх учнів з рідною Тепличчиною, її минулим та сучасним, відомими людьми, яких вона дала Україні, намагаюся, щоб використання місцевого матеріалу набуло системного характеру.

Теплицька земля на різних етапах своєї історії народжувала талановитих людей. І хай їх обдарування було далеко не рівновеликим, хай не всі досягають політичних вершин у царині своєї діяльності, все ж місцевої слави вони зажили. Тож чи не нам пишатися земляками, берегти бодай те, що зберегла нам пам'ять предків та розрізнені публікації різних років.

Чарівний світ літератури допомагає зовсім по-іншому, через призму бачення письменника, глянути на світ, замилуватися ним і відчути гордість за те, що ти народився саме на цій землі, живеш тут і будуть жити тут твої нащадки.

Тепличчина багата іменами визначних постатей: Галини Журби, Олега Сенчика, Тетяни Яковенко, Тетяни Приймасюк, Олени Герасименко…

Сьогодні ми звертаємо свій погляд назад, щоб побачити себе серед історичних обставин, пізнати таємний світ поезії. Тільки голос Історії, почутий крізь товщу століть укаже шлях до Істини. І у цьому нам допоможуть уроки літератури рідного краю. Адже на них учні поглиблюють відомості про життя і творчість митців даної місцевості, розвивають інтерес до їхнього творчого доробку та спадщини,

прищеплюють високі естетичні смаки, виховують почуття прекрасного, вміння насолоджуватись художнім твором.

Кожен урок з літератури рідного краю виношую в собі протягом тривалого часу. Такий урок повинен стати святом для душі.

І в цьому допомагають нові педагогічні технології. Вони сприяють проникненню в задум твору, стимулюють учнів до пошуку, створюють у класі небуденну атмосферу. Значну увагу приділяю урокам-іграм, урокам-дослідженням, різного типу лекціям, заочним подорожам, практикую семінари за творчістю письменника, диспути, конференції, обговорення проблем за круглим столом.

Залежно від мети, завдань уроку використовую різноманітні прийоми роботи: повідомлення; виразне читання та інсценізацію, читання творів уголос.

На таких уроках учні вчаться вести діалоги у парі, групі, узагальнювати, систематизувати знання та робити висновки.

Підготовка до уроків літератури рідного краю передбачає випереджаюче ознайомлення зі списком творів літератури рідного краю, які учні мають прочитати заздалегідь, знайти необхідний для уроку матеріал. Адже пам'ятаю, що на них розглядається матеріал більшого обсягу, ніж на звичайному занятті; навчальна діяльність учнів позначена більшою самостійністю; зміщено акцент із таких традиційних елементів уроку, як опитування, пояснення та закріплення матеріалу.

На підсумковому уроці узагальнюється вивчене протягом року, осмислюється ступінь оволодіння навчальним матеріалом, подається список творів для самостійного читання, відбувається презентація нових видань.

Вважаю, що учні повинні не тільки вивчати спадщину письменників рідного краю, а й відвідати ті святі місця, пов'язані з життям даної постаті.

Цікавою формою роботи є зустрічі з письменниками, на яких учні не тільки мають змогу пізнати секрети майстерності поета, а й погіршувати самим. .

Звернення до різноманітних місцевих матеріалів, навіть стислий огляд чи згадка про видатних людей, чиє життя пов'язане з нашим краєм, формує в учнів високе почуття патріотизму, національну гордість за минуле й сучасне рідної землі - "Малої Батьківщини", а також великої нашої держави України.

Це один із конкретних шляхів переходу до гуманістично орієнтованої технології освіти, в якій основна увага приділяється розвиткові творчої особистості учня.

Використання методів активізації пізнавальної діяльності учнів не тільки і не стільки передбачає мету навчити, скільки зацікавити їх у навчальній роботі, викликати бажання вчитися.

Вільний творчий пошук, обмін думками, змагання, взаємоконтроль та самоконтроль – все це сприяє активному засвоєнню учнями знань і умінь, створенню емоційного контакту між усіма учасниками начального процесу, посилює практичну спрямованість діяльності учнів, що є головним завдання навчання.

Отже, вдумливий підхід викладача до вибору типу уроку, форм і методів його проведення та спільна праця учнів і педагога сприяють кращому засвоєнню учнями знань та вмінь.

Багатогранність таланту поетів Тепличчини

Література в ряду навчальних предметів повинна стояти на першому місці. Жоден вид мистецтва, так само як і жоден навчальний предмет, не може дорівнятись до літератури ні за шириною та всеосяжністю життєвого матеріалу, ні за силою виховного впливу.

Література не може не справляти величезного впливу на формування особистості. І справа вчителя-словесника зробити так, щоб кожен урок літератури став для його учнів відкриттям. Щоб він збагачував і виховував, навчав і розвивав, зацікавлюючи мистецтвом слова.

З цією метою використовується й висока магія художнього слова, безпосередній вплив літературного твору, і методична майстерність педагога. Проблемне навчання і творча самостійна робота, дискусія і пристрасна, запальна лекція, вміле використання між предметних зв'язків, насамперед стосовно історії, музики, живопису – все це має бути в арсеналі сучасного вчителя літератури.

Та, власне кажучи, кожен творчо працюючий учитель відчуває потребу поділитися з учнями своїми знаннями, здійснити власні пошукові, творчі чи наукові устремління, а також допомогти в розвитку літературно-творчих нахилів і здібностей учнів, допомогти їм пізнати безмежний світ дійсності й фантазії, почуття краси, світ високих ідеалів, ім'я якому – художня література.

І тут на допомогу вчителеві приходить багатий арсенал роботи з літератури. Форм позакласної роботи з літератури є безліч, і всі вони, в комплексі з навчальним процесом, який здійснюється на уроці, становлять основу ідейно-естетичного виховання учнів, розвитку їх емоційного світу, художніх смаків.

З цією метою у нашому навчальному закладі діє літературний гурток «Дивослово». Діти з радістю займаються у ньому. Це дає змогу розвивати найрізноманітніші інтереси, задоволення яких вони шукають в серйозній науково-дослідній або творчій роботі.

Так, силами учнів було зібрано багато цікавих матеріалів про сучасних поетів і письменників Тепличчини, що дало змогу підготувати і провести прекрасні уроки з літератури рідного краю.

А похвалитись у нас є чим . Це творчість Галини Журби, Микити Годованця, Олега Сєнчика, Миколи Бучка, Галини Тарасюк, Тетяни Яковенко, Миколи Дмитренка, Павла Середюка, Тетяни Приймасюк, Оксани Скакодуб, Олени Герасименко, Михайла Камінського та багатьох інших. Їх імена яскраво сяють в сузір'ї української літератури. Їх більше п'яти десятків ніжних світлих росинок, щирих літературних голосів, які об'єднує літературно-творче об'єднання «Дивослово» при Теплицькому районному відділі культури.

Використання нестандартних уроків на уроках літератури рідного краю

Готуючись до уроків літератури рідного краю, використовую найчастіше уроки нестандартні.

Кожен урок має бути не схожим на попередній, виходити за рамки «стандартного». Бо саме уроки – казки, уроки – діалоги, ігри, конференції, аукціони, роздуми, елегії, сповіді, подорожі – передусім творчість, самобутність як учителя, так і учнів. Для таких уроків характерною ознакою є інформаційно-пізнавальна

система навчання – оволодіння готовими знаннями, пошук нових, розкриття внутрішньої сутності явищ.

Розглянемо урок літератури рідного краю на тему: «Ішов крутою борозною хлібороба». Це нетрадиційний урок-подорож. Матеріали уроку по творчості М.К. Камінського розбито на 7 етапів, кожен з яких ознайомлює учнів із певним періодом його життя та творчості.

Для підготовки даного уроку попередньо учням були дані індивідуальні заняття пошукового характеру, щодо життєвого та творчого шляху письменника. Зібраний та опрацьований учнями матеріал, було систематизовано та узагальнено, розбито на сім етапів життя письменника. Пошукова діяльність дозволила зацікавити учнів, навчити здійснювати пошук інформації з різних джерел (використовувати бібліотечні та періодичні видання, матеріали Інтернет ресурсів).

Окрім того було використано відео матеріали з домашнього архіву письменника, матеріали фотовиставки , художніх творів автора.

Використання відеоматеріалів оживляє процес навчально-пізнавальної діяльності, дає можливість почути голос письменника.

Матеріали виставки містять твори «Вечная боль души», «Гвоздики на снігу», « Перша ластівка, «Теплицькі світанки», «Джерела Теплицьких глибин», сімейні світлини, листи, нагороду письменника « За доблестный труд в годы Великой Отечественной войны», вирізки з газет та журналів. Особливий акцент було зроблено на тому, що нагорода знайшла героя через 50 років.

На завершення уроку учням даю твір на тему: « Велика Вітчизняна війна в долі моєї сім'ї» . Це буде і підсумком почутого та сприйнятого на уроці і ще однією пошуковою роботою творчого характеру.

Тема: **Дітям війни присвячується.**

«Ішов крутою борозною хлібороба»

Мета:

навчальна: познайомити учнів із життям і творчістю Михайла Кузьмича Каменського – учасника Великої Вітчизняної війни, водія, інженера, педагога і поета.

розвиваюча: розвивати творчу активність, пізнавальні інтереси учнів; продовжити формувати вміння працювати з додатковою літературою, робити висновки з почутого;

виховна: сприяти формуванню в учнів світоглядних позицій засобами поетичного слова; розвивати художній смак, уміти пізнавати і створювати красиве.

Обладнання: поезії Михайла Каменського, ксерокопії документів, вирізки із газет, портрет поета, збірки поезій «Перша ластівка», «Теплицькі світанки», «Гвоздики на снігу», «Вечная боль души».

Тип уроку: урок-подорож.

Метод проведення: пояснювально-ілюстративний

Епіграф до уроку.

Орали ниву, сіяли хліби,

Самі ж не мали крихти і підмоги.

Закон суворий грізної доби:

«Усе для фронту, все – для Перемоги!»

Хід уроку

Вчитель. Серед нас є люди, від яких віє надзвичайною життєвою енергією, - поруч із ними відчуваєш справжню красу життя. Саме до таких людей належить удичанин Михайло Кузьмич Каменський. Його звивистий і нелегкий життєвий шлях, як і багатьох людей покоління 40-х років, був наповнений нелегким дитинством, у яке увірвалась війна, складна юність з гірким сирітським присмаком, припала на важкий післявоєнний час. Тому, як каже сам автор: «За все болить серце». І це не випадково, бо байдуже серце ніколи нізащо не болітиме.

Михайло Кузьмич людина невичерпної енергії, великої сили волі, наполегливості у досягненні поставленої мети. А ще він великий життєлюб, його вмінню знайти спільну мову з будь-якими людьми можна тільки позаздрити. Є в нього щось надзвичайно людяне, що притягує як людей старшого віку, так і молодь.

Багатогранна його душа, наділена багатьма талантами. Він з когорти тих, хто сам себе створив як особистість. В одній із своїх поезій Михайло Кузьмич писав: «Я йшов крутою борозною хлібороба». Чи не найтяжчий хліборобський труд, чи не

найважче хліборобське життя. А започаткувалася та глибока життєва борозна із раннього сирітства.

Сьогодні на уроці ми погортаємо сторінки життя нашого земляка, поета, шанованої людини в районі.

Сторінка перша. *«Війна взяла дитинство і батьків»*

Михайло Кузьмич Камінський народився в 1930 році в селі Цибулеві Монастирищенського району Черкаської області в робітничій сім'ї.

Коли почалася війна хлопцеві було 11 років. Вона забрала у нього все: батьків, дитинство, позбавила можливості вчитися у школі, щоб здобути освіту.

Над країною пронеслися свинцеві хмари війни. Батька вже в перші дні призвали в діючу армію. У нього навіть не було можливості попрощатися з сім'єю: поїхав у відрядження в Одесу, там і застала війна. Разом з народними ополченцями захищав місто. Там і загинув. Пішов не просто на фронт, а у вічність.

Німці, як тільки окупували територію, відразу почали наводити свої порядки. На роботу мобілізували від старих до малих. Гітлерівці та їхні посіпаки із шкури вилазили, щоб якнайшвидше змолоти збіжжя і вивезти в Німеччину зерно. Та молотарка весь час ламалася. Хтось доніс, що підлітки насипали пісок в підшипники.

Розправа була короткою, на очах у матерів розстріляли 13-14-літніх підлітків. Михайло разом з братом Григорієм їхали в цей час по воду.

Коли привезли воду, побачили, як біжить до них розтривожена й злякана мама. Скільки мала радості від того, що діти залишилися живими.

А в 1942 році матір розстріляли. І залишилося на світі двоє нікому не потрібних сиріт…

Про ці події свого дитинства згадує М. К. Камінський у поезії «Яцковиця, 1941 рік».

Погнали наших рідних долинами,
У Яцковицю, аж під Лукашівку.
Я бачив, як в худенькі плечі мами
Дебелий поліцай штовхав гвинтівку…
А я ще пас корів поміж ярами,
«Квартирував» в Лисачки на горищі,
Як випав сніг, то відвела до мами
Знайома тьотя із Монастирища.
По вечорах в зажуренім бараці
Світила наша мама каганець.
Жінки, дівчата, стомлені від праці,
Молились, щоб прийшов війні кінець
Зима стояла, снігова і клята,
Кінчався грізний сорок перший рік,
Тоді ми з братом, ще малі хлоп’ята
Возили воду бочкою на тік.
По воду їдем до локомобіля.
Де річка не замерзла, за місток.
А хурделиця крутить мов повія,
Пронизує наскрізь, аж до кісток.
Назустріч їдуть парокінні сани,
Везуть п’ятьох озброєних вояк.
Майнула думка – може партизани?
Вузенько, розминутися ніяк.
Колючий вітер прямо в душу віяв
Порошою заносило сліди.
Тривожні чуть гудки локомобіля,
То був нам знак – тікати від біди…
Руді воли впиралися боками,
Сріблястий іній покривав хутро.
Я воду лив льодинками-руками,
А братик подавав мені відро.
В’їжджаємо в подвір’я-знов ті сани
Навпроти з гірки ковзають з розгону.
Вдивились пильно-то не партизани,
Бойовики з карального загону.
Привезли воду, на току так тихо,
Завмерли паси і маховики.
Я серцем чую трапилося лихо,
Засмучені стоять робітники.
Поки ми з братиком возилися з водою,
Не стало побратимів-трударів.

Бандити скаженілою ордою
Вбивали і скидали їх у рів.
Шипів парок з котла локомобіля
Скорботний плач доносився здаля.
То матері ридали на колінах
І мов жива здригалася земля.
Нас двох лишилось з татового роду,
Нам поталанило-ми їздили по воду…

Сторінка друга. *Просив у Бога, щоб приснилось молоко і хліб*

Всього мене навчило життя, - з гіркотою згадує М. К. Камінський, - тільки не красти. Навіть тоді, коли судомою від голоду, зводило шлунок, коли темні кола розходились перед очима, ніколи за чужим не простягав руку, змалечку усвідомивши, що тільки праця дасть порятунок.

Ходили з братом від села до села, просячи милостиню. Ночували у скиртах, соромились зайти до хати, бо всюди кишіли воші.

Була холодна осінь, ішов дощ. Промокли до нитки, побачивши цегляний будинок у темряві, постукали у двері. Виявилось, що прийшли до поліцая. Вгледівши дітей, що дзигоніли від холоду, страшенно розлютився, що його розбудили. Обізвавши їх жебраками, витурив у дощову ніч.

Довго блукали в темряві. Прийшли до відділку учгоспу Уманського сільськогосподарського інституту. Тут їх пригріли, нагодували.

Спочатку пасли вівці. Потім Мишко тримав коня керуючого. Коли лягали спати, просив у Бога, щоб приснилася пляшка молока із шматком хліба…

Раз у тиждень їм давали хлібину, спечену із проса, з розрахунку 200 г на день. Звичайно, її відразу з'їдали, а після того так пекла печія, що хотілося розірвати нутро… Пізніше писав в одному з віршів:

Закарбувалось в пам'яті мені,
Як мама хліб із печі витягала.
(Підпалочки пекла на черені)
І нас, малят, тим хлібцем частувала.
…Була війна, а хліба не було.
Лише у снах ми хлібом ласували.
Все поле бур'янами поросло,
І танки йому груди прасували.
Як жив в війну, то не забуть ніколи.
Пас череду, коней купав, поїв,
Возив школяриків «бідаркою» до школи,
А сам учитись, Боже, як хотів!
Дружки мої, компанія «блатна».
Спимо в соломі, у казенній хаті.
Моя одежа з того полотна,
Що бабця добра ткала на верстаті.
Я землю крояв, сіяв і косив,
Ночами снилось, що матуся плаче…
Хліб молотив, мішки з зерном носив,
Та за обідом хліба я не бачив.
Просянка окраєць, мов брусок,
Отримував на тиждень. Як в облозі.
А вчора хліб, як сонечка шматок.
Валявся на автобусній підлозі…
Наш хліб святий, нема йому ціни.
Дорожче золота, його висока проба.
Пишаюсь тим, що в лиховій війни
Ішов крутою борозною хлібороба.

Сторінка третя. *Так хотів воювати*

Ішов 1944 рік. Якось уночі в учгосп Уманського сільськогосподарського інституту навідалися розвідники. Замінив їхні худі, виснажені коненята на вгодовані, баскі, якими їздили гітлерівці.

Думав, що його із собою візьмуть, бо пообіцяли. Та сон зморив хлопчину. А вони, тим часом, поїхали. Скільки тоді сліз пролив, коли прокинувся і побачив лише сліди від кінських копит. А так хотів воювати.

Коли погнали фашистів, у двох величезних, як для його віку, чоботах на праву ногу, в німецькому одязі прийшов у військкомат проситися на фронт. Там, побачивши таке диво, посміялися, порадивши хоч погони зірвати.

Дітям війни, ровесникам моїм
На фронт не брали нас воєнкомати
(Не вийшли хлопці зростом і роками…)
Лиш воїни стискали автомати,
Змайстровані дитячими руками.
Орали ниву, сіяли хліби,
Самі ж були без крихти і підмоги.
Закон суворий грізної доби -
«Усе для фронту, все – для перемоги».
Міста і села зводили з руїн,
Варили сталь, кували грізну зброю,
Землю знівечену, рятуючи від мін,
Як санітари, обробляли після бою.
Поранених виносили з полів,

В бараках «врачували» на соломі.
Полеглих хоронили без гробів…
Лежать бійці ще й досі невідомі.
Війна взяла дитинство і батьків,
Мужніли ви в закуреній «образі…»
Хоробрі юнги і сини полків,
За вас зробили підпис на Рейхстазі.
В роботі від зорі і до зорі,
Обірвані, знедолені, голодні,
Вклоняюсь вам, невтомні трударі,
Ваш подвиг пам’ятають хай сьогодні.

Сторінка четверта. *Перелом у житті*

Повертаючись із військкомату, провідав по дорозі у лікарні брата. Григорій був причіплювачем. При сівбі трактор загорівся, і він сильно обгорів. Особливо обличчя, руки, груди. Брат якось вижив, але шрами до невпізнання спотворили його обличчя.

Виписавшись із лікарні, став причіплювачем, потім трактористом. А згодом у нього вже був причіплювачем онук професора Уманського сільськогосподарського інституту Корабльова.

Тяжким було післявоєнне життя. Раз у три дні механізаторам видавали один кілограм двісті грамів хліба. Ще й до трактора не доходив, як все з’їдав.

Та яким би суворим не було життя не покидав думки стати водієм. Вчився у школі ФЗО, вибрав спеціальність токаря. Після навчання повернувся знову в учгосп, бо більше не було куди. Мрія про водія не залишала його. Підказали, що тільки на цукрових заводах є така можливість. Найближчим заводом був Удицький, туди й приїхав товарним потягом на мерзлих буряках.

На роботу прийняли, але дали місяць випробувального терміну з умовою, що ще й складе машину. На випрошених інструментах блискуче справився із поставленими завданнями. А згодом отримав і водійське посвідчення – перша мрія збулася.

Згодом колеги та друзі провели в армію. Служив на флоті. Під час служби отримав серйозну травму. Медична комісія відправила додому.

Родини немає, домівки також. Інтуїтивно вирішив повертатися в Удич. Засів над шкільними підручниками, а невдовзі здав екстерном екзамени за сьомий клас і вступив до технікуму харчової промисловості. Отримав диплом техніка-технолого і призначення змінним інженером Удицького цукрового заводу. І хоч мирним було життя, а у сни його приходили жахливі картини пережиті в роки Великої Вітчизняної війни і з’являлися нові твори.

Комбат

Забрали хмари сонце у полон,
Хліба принишкли в димовій пороші.
На смерть стояв піхотний батальйон
На полі біля селища Хороше.

Бринять осколки. Залягли бійці,
Земля, поранена від вибухів, стогнала
Вперед! За Батьківщину! Молодці! –
Команда серед поля пролунала.
Заворушивсь, ожив солдатський стрій.
Дзвенів в повітрі голос, мов з набата.
Солдати піднялись на смертний бій.
За прикладом любимого комбата.
Неначе сонце він хотів закрить
Від ворогів широкими плечима.
На поле подививсь в останню мить
Своїми хліборобськими очима.
Був грізний бій. І в тій нерівній схватці
Поліг комбат – прославлений боєць.
Похоронили друзі в плащ-палатці,
Лишивши з ним тепло своїх сердець.
Як богатир, стоїть він між полів
На місці героїчної атаки,
Гуде земля від давніх тих боїв
І в травах кров'ю пломеніють маки.

Сторінка п'ята. *Це й було його покликанням*

Чергова перемога над собою, своєю долею додала сил і впевненості. І молода дружина Галина Артемівна стала справжнім другом. А на дні серця жевріла надія –

здобути вищу освіту й віднайти єдину рідну по крові людину – брата. Вона не давала йому спокою ні вдень, ні вночі, була як цвяшок, вбитий у серце.

І коли перше бажання невдовзі здійснилося: став студентом Одеського педінституту, то брата Григорія шукав довгих 37 років.

Чому обрав педагогічний інститут, маючи вже престижну посаду інженера? Цей вибір підказали його нелегкі життєві університети. Неабияке задоволення мав від спілкування з учнівською молоддю. І коли попросили суміщати роботу на заводі з працею вчителя трудового навчання, без довгих роздумів погодився. Вже те, що з перших уроків учні, навіть після дзвінка, не поспішали на перерву, зрозумів: це і є його покликання. Отім вибрав лише школу, хоча чимало втрачав у зарплаті. Через деякий час одним із перших в районі серед викладачів трудового навчання удостоївся звання «Відмінник освіти».

При школі створив автоклас, де готували майбутніх водіїв. Передавав учням не тільки свої знання, а й любов до справи, яку бездоганно знав і любив понад усе. Діти йшли сюди з навколишніх сіл, щоб мати навики водія. До того ж він, як ніхто інший сповна розумів дитячу душу, був дійсно справжнім товаришем для своїх вихованців. А у вільні від роботи хвилини, згадуючи своє важке дитинство писав про хлопчаків періоду війни.

Мальчишкам минувшей войны

Захлебываясь, откатился бой,
И клочья дыма ветер разогнал.
Мальчишка, полуголый и босой,
По фронтовой дорожке побежал.
Сводила ноги талая вода,
А сердце словно маятник стучит.
Столбы лежат, держась за провода,
И пулемет на бруствере молчит.
У лоз, в долине, где ручей журчит,
Мозолистые руки распластав,
Солдатский повар у котла лежит,
Солдатам кашу так и не раздав.
Штыком розрыв воронку от снаряда,
По фронтовым обычаям людей,
Волнуясь, мальчик схоронил солдата,
Прикрыл палаткой туши лошадей,
Оправил холмик, есть дощечка, дата…
Малыш устроил павшему уют.
И в синеву пальнул из автомата,
Отдав бойцу и почесть, и салют.
Не торопясь, пошлепал по дороге,
Что в панике покинули враги,
Присел на пушку, будто на пороге

Из грязи извлекая сапоги.
Уткнул туда свои синюшки – ноги…
Непарные – так это не беда!
И зашагал, как не ходили Боги,
Печатая два правые следа.

Сторінка шоста. *Сам себе створив як особистість*

Чому ми так детально зупинилися на біографії Михайла Кузьмича Камінського? Найперше те, що це неординарна особистість. А по-друге, він створив себе як особистість. Може для когось це стане добрим уроком в житті, хто стоїть на його роздоріжжі, коли складаються такі обставини, що й руки опускаються.

Якось в розмові з якоюсь потаємною погордою сказав: «За своє життя ніде не збочив, нічого не вкрав, прожив чесно, чим і пишаюся». Ще дитиною шукав свою стежку, хоч важкою та тернистою вона булла. Ще підлітком отримав високу нагороду за свій труд – медаль « за доблесну працю в роки війни».

Разом з дружиною виховали доньку й сина, збудували хату. І всі ці роки шукав брата Григорія. Куди не писав, куди не звертався – відповіді були невтішні. Брат, як у воду канув. А серце підказувало, що він десь є, що живий.

Якось, відвідуючи могилу матері, завітав до товариша . А той: недавно Гріша листа надіслав.

Відразу відправив телеграмму, замовив розмову. А невдовзі зустрічав Григорія. 37 років тривала їхня розлука. Брат всі роки працював газоелектрозварником в Середній Азії. А потім переїхав до Львова. Ось так зустрілися брати.

А тим часом життя не стоїть на місці, воно потихеньку котиться дозаходу. Михайло Кузьмич мріяв поїхати в Хатинь, але із-за ряду життєвих обставин так і не поїхав. Проте свою мрію втілив у поетичному творі.

Хатынь

Я, к сожалению, не был в Хатыни,
Но память о ней в моем сердце поныне.
О той деревеньке, что в пламени сжатом,
Для жителей стала карающим адом.
А было ведь время, там землю пахали,
Колхозницы солнце на камне встречали,
Там бульбу сажали, детишек рожали,
Счастливые парни девчат провожали.
Там песни душевные нежно звучали,
Ветвистые ивы о чем-то шептали.
И к солнцу тянулись березки и ели,
Пока не подули войною метели.
Избушки теперь колокольнями стали,
Брать воду в колодцах давно перестали,
Калитки открыты, но травка не мята,
В дворах никогда не играют ребята.
Я не был в Хатыни, читал лишь и слышал,
Что лишь человек там единственный выжил.
Один человек – старый житель хатынский
Крестьянин-колхозник – Иосиф Каминский.
Стоит богатырь из скалы и гранита
Им чаша страданий до капли испита.
Он смотрит на запад, разгневанный, гордый,
В гранитных руках спит ребеночек мертвый.
Я буду в Хатыни, чтоб память хранила
Всех тех, с кем судьба меня рано сроднила.
Цветы положу во дворы нежилые,
С волненье склоню свои кудри седые.
Я стану в печали у старой березы,
Где с веток плакучих роняются слезы,
Там эхом войны вторит каждая хата,
Суровым и грозным напевом набата.

Сторінка сьома. *« З болем в серці згадуючи дати»*

Михайло Кузьмич – людина надзвичайної життєвої активності. На його обличчі – завжди приємна посмішка. Чуйний, справедливий, життя його навчило всьому: бути працьовитим, бережливим, цінувати людей і їхню працю. Його кредо: добро – це норма. А зло – виключення із загальних правил.

Про таких, як він, кажуть, що старість вдома не застане. Щедро наділений від природи талантами. Та найбільший із них – талант людинолюба.

Нині створив у селі організацію дітей війни, об'єднав їх, допомагає вирішувати їхні проблеми. А в перерві між громадськими справами, якими займається на добровільних началах, пише вірші, чудову поезію, яка йде з глибини його неординарної душі й чуйного серця, бо в ній – все його нелегке й достойне письменницького пера життя.

…Орали ниву, сіяли хліби.
Самі жне мали крихти і підмоги.
Закон суворий грізної доби:
«Усе для фронту, все – для Перемоги!»
Міста і села зводили з руїн,
Варили сталь, кували грізну зброю,
Землю, знівечену від мін,
Як санітари обробляли після бою.
Поранених виносили з полів,
В бараках «врачували» на соломі,
Полеглих хоронили без гробів…
Лежать бійці ще й досі невідомі…
Війна взяла дитинство і батьків,
Мужніли ми в закуреній «общазі»
Хоробрі юнги і сини полків.
За вас зробили підпис на Рейхстазі,
В роботі від зорі і до зорі,
Знедолені, обірвані, голодні.
Вклоняюсь вам, невтомні трударі.
Ваш подвиг хай наслідують сьогодні.

Перегляд відео з домашнього архіву письменника.

Домашнє завдання. Написати твір-роздум на тему: « Велика Вітчизняна війна в долі моєї сім'ї»

Висновки

Використання вчителем на уроці відео матеріалів, матеріалів пошукової роботи, матеріалів виставки дало можливість познайомити учнів із творчістю письменника М.К.Камінського, захопити їх простотою й величчю поетичного слова, розвивати творчу активність, пізнавальні інтереси, формувати уявлення про ідейно-тематичне спрямування творів. Підготовка до уроку активізувала учнів до пошукової роботи,спонукала до опрацювання різних інформаційних джерел, навчила працювати з додатковою літературою, сформувала світоглядні позиції , розвинула художній смак.

Готуючись до такого уроку, учні займаються пошуковою роботою, вчаться виразно читати поетичні твори, пізнають свій край.

Такі уроки виховують у дітей любов до рідної землі, до рідного слова, повагу

Вважаю, що завданнями уроків літератури рідного краю є:

- поглиблювати відомості про життя та творчість митців даної місцевості;
- розвивати інтерес до їхнього творчого доробку та спадщини;
- виробляти особистісне ставлення до літератури рідного краю, розвиваючи вміння висловлювати свої думки про автора твору, героїв, художні образи;
- прищеплювати високі естетичні смаки, виховувати почуття прекрасного, вміння насолоджуватися художнім твором;
- виявляти нахили, смаки, здібності учнів, сприяти їхньому розвитку, виховувати юних поетів-аматорів;
- поглиблювати знання про історію рідного краю, його найвидатніших діячів культури та мистецтва;
- розвивати логічне та образне мислення, культуру мовлення та читання;
- виробляти вміння вести діалог і полілог у парі, групі, будувати монологічне висловлювання, - вступати в дискусію з проблемних питань твору, узагальнювати, систематизувати знання та робити висновки;
- допомогти учням подолати принизливе почуття національної меншовартості, формувати в них історичну пам'ять, плекати природне почуття національної гордості;
- виховувати шану до народних і православних релігійних традицій українців, за якими споконвіку жили наші предки;
- прищеплювати повагу до видатних людей рідного краю, їхнього внеску в національно-визвольну боротьбу, спонукати наслідувати їх у своєму житті;
- плекати працелюбність, милосердя, гуманне ставлення до людини, природи тощо;
- виробляти вміння бачити й цінувати красу й самобутність рідної землі;
- викликати в учнів щире прагнення захищати світлі набутки матеріального й духовного життя нації, оберігати й примножувати їх, продовжуючи традиції роду, родини, краю;
- розвивати вміння переказувати, стежити за чіткістю та логічністю відповідей на запитання, висловлювати свої враження від почутого, побаченого;
- формувати в дітей самостійне судження, вчити їх давати об'єктивну характеристику героям, художнім образам і явищам;
- розвивати комунікативно-мовленнєві вміння школярів на уроках літератури рідного краю;
- практикувати твори малої форми в усному та писемному варіанті (переказ-мініатюра з творчими завданнями, багатоваріантні міні-твори в контексті певної жанрово-стильової манери письма тощо).

Література

1.Баханов К. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі. –Запоріжжя: Просвіта, 2000. – 190 с.

2.Ващенко Г. Загальні методи навчання. – К., 1997, – 416с.

3.Використання матеріалів літературного краєзнавства на уроках української літератури в середній школі: Методичні рекомендації/Уклад. Л.Старовойт, П.Водяна, І.Береза, Н.Огренич. – Миколаїв: МДПІ, 1991. – 56 с.

4.Волошина Н. Уроки позакласного читання у старших класах. –К.: Рад.шк., 1988. – 174 с.

5.Ершов П., Ершова А., Б у к а т о в В. Общение на уроке, или Режиссура поведения учителя. – М.: Флинта, 1998.- 336 с.

6. Зязюн І., Сагач Г. Краса педагогічної дії. – К., 1997.– 302 с.

7.Лісова М. Мета уроків з літератури рідного краю - поєднати образне мислення з логічним // Сіл. шк., – 2001. – № 20–21.– С.3.

8.Література рідного краю: Навчально-методичний посібник/Н.Марченко, П.Розвоэчикта ін. – Біла Церква, 1997. – 44с.

9.Література рідного краю: посібник-хрестоматія // За ред. О.Кухар-Онишка, Л.Старовойт, А.Ситченка. – Миколаїв, 1993.– 183 с.

10.Освітні технології: Навч.-метод, посібник/ О.Пехота, А.Кіктенко, О.Любарська та ін. – К.: А.С.К., 2001. – 256 с.

11.Падалка О.С. та Ін. Педагогічні технології. – К., 1995.

12.Програма для середньої загальноосвітньої школи: Література рідного краю: 5-10 класи/ Уклад. Купцова В. – Миколаїв, 1999. – 26с.

13.Програми для середньої загальноосвітньої школи: Українська література: 5-11 класи. – К., 1998.